

Galerija likovnih umjetnosti u Rijeci (Muzej moderne i suvremene umjetnosti)

Osnovana 1948., nedugo nakon završetka ratnog bezumlja i stradanja, Galerija likovnih umjetnosti započela je s izložbenom praksom *kao žarište za populariziranje našeg likovnog stvaralaštva* (O riječkoj galeriji likovnih umjetnosti, Riječki list, 2. veljače 1951.). U čast tridesetogodišnjice osnutka Komunističke partije Jugoslavije otvorena je za javnost 1949. u Domu kulture *Vladimira Švalbe Vida*, nekadašnjoj palači ugarskoga guvernera. Uz postav od 120 umjetnina i najavljena vodstva, obavljala je *svakodnevnu važnu funkciju u podizanju likovnog umjetničkog obrazovanja radnih ljudi* (Ljubo Babić, *Galerija u palači guvernera*, Vjesnik, 22. travnja 1953., prilog Vjesnik u srijedu). S tom je svrhom pokrenut i format *ambulantnih* izložbi s *piper* reprodukcijama radova kao što je *Hrvatsko kiparstvo XIX i XX stoljeća u umjetničkoj fotografiji*, koju su 1949. vidjeli građani Istre, Kvarnera i Dalmacije. Posebno mjesto od samog početka zauzimaju slikari koji su živjeli i radili u riječkome kraju. Objedinjenoga kulturološkog, sociološkog i umjetničkog sadržaja, izložba *Riječko slikarstvo XIX stoljeća* iz 1954. može se označiti kao prva tematska izložba. Najzanimljiviji kulturni događaj sezone bio je *Salon 54*, izložba radova suvremenoga likovnog stvaralaštva jugoslavenskih slikara i kipara *koji nose obilježje kreativnog iniciranja svježih oblika kao i aktualizacije doživljajnih tema* (A. Čelebonović, „*Salon 54*“ na Rijeci, Borba, 14. ožujka 1954.), koji je u 23 dana, koliko je trajao, pogledalo 5 000 posjetitelja. Organiziran prema pravilima skupnih, bijenalnih, tematskih izložbi, s tijelima koja su odlučivala i odabirala, zanimljivost je prvog *Salona* u tome što su ga postavili povjesničari umjetnosti i likovni teoretičari/kritičari koji su radove studijski birali u odnosu na koncepciju izložbe, te što su prvi put izlagana apstraktna djela uz potporu gradskih i državnih tijela. Studijskim i pedagoškim pristupom, načinom i metodom rada, popratnim publikacijama i promidžbenim materijalom, *Salon* predstavlja kvalitetan primjer muzejske prakse, prve takve vrste u zemlji, čiji je obrazac preuzet i za druge izložbe. Iste godine stalni postav, razvrstan u 19. i 20. stoljeće i Zbirku grafike, ima 400 umjetnina isključivo *domaćih* autora, raspoređenih u sedam dvorana drugog kata Doma kulture. Grafika je kao predmet s karakterističnim prednostima u izložbenom poslu imala visoko mjesto u programskoj shemi. Retrospektivna izložba grafičara Lojza Spacala koncepcijom se i suvremenim pristupom nadovezala na prvi riječki *Salon*, dok je

tiskom kataloga u boji i opremom postavila nove standarde u pristupu izlaganja samostalnog autora.

Godine 1956. Galerija seli u obnovljenu zgradu nekadašnje Osnovne škole *Emma Brentari* na Dolcu. S novim prostorijama nije otvorila vrata samo izložbenog dijela, već je u suradnji s Radničkim sveučilištem u Rijeci omogućila posjet grupama zainteresiranih radnika koji su se željeli upoznati s načinom i sadržajem rada takve jedne ustanove. Planirano bijenalno izlaganje riječkog *Salona* ponovilo se sa *Salonom 56*, ali s nekoliko novina: izložba poprima međunarodni predznak s umjetnicima iz Pariza te se prvi put na državnoj razini dodjeljuju nagrade za najbolje radove.

Izložba kao prilika za manifestaciju političko-društvenog utjecaja, bila je tada jedna od čestih verzija međukulturne suradnje podijeljenih svjetonazora. Uz inicijativu predstavnika *Kunstvereine Erlangena* i pomoć veleposlanstva u Bonu, 1957. organizirano je predstavljanje suvremenih hrvatskih slikara i kipara u erlangenskoj oranžeriji, s ciljem razmjene izložbi i gostovanja zapadnonjemačkih umjetnika kod nas. Projekt nije imao samo umjetničku misiju, već političku i ideološku te ne začuđuje što je Galerija od različitih razina državnog aparata morala osigurati podršku i dopuštenje za ostvarenje takva povijesno važnoga događaja.

Nastojanja u smjeru likovnog (pre)odgoja obilježila su i obljetnicu osnutka čiji je program popraćen nizom tematsko-didaktičkih izložbi – od razvoja likovne umjetnosti do kiča – te anketom među srednjoškolcima radi osmišljavanja tema odgojnih izložbi. Galerija je pokrenula i suradnju jadranskih galerija – Zadar, Split i Dubrovnik – unutar kojih bi se razmjenjivale izložbe i tiskala zajednička programska knjižica.

Profil programske politike pedesetih godina temeljio se na preuzetim međunarodnim putujućim izložbama posredovanjem Komisije za kulturne veze s inozemstvom iz Beograda kao dominantnim oblikom organizacijske djelatnosti, te studijsko-tematskim i samostalnim izložbama pretežno domaćih umjetnika. U *internom* radu Galerija je zacrtala muzejski pristup: stalni postav, oformljene zbirke, kartoteka umjetnina, fototeka te zbirke negativa i dijapozitiva, stručna biblioteka, arhiv *štampe* i brojne aktivnosti vezane za promidžbenu i pedagošku djelatnost.

Zacrtanim i metodičnim programom, često u službi afirmacije novonastale države i u relaciji s izvršnim ustanovama te širim državnim aparatom, Galerija se pozicionirala kao jedno od središta promocije likovne umjetnosti. Brojna dokumentacija govori o naporu, ustrajnosti i nastojanjima ustanove da održi postignutu razinu jedne od

najstarijih galerija u Hrvatskoj, unatoč čestom izostanku novčane i političke podrške, nedostatnoj infrastrukturi i prostoru te slabom odazivu i nezainteresiranosti medija – tipičnim problemima centara daleko od središta političke i kulturne moći.